

Asia: VN/4728/2025

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus ammatillisen koulutuksen rahoituksen laskentaperusteista

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnon keskeinen sisältö.

Koneyrittäjät toteavat lausuntonaan seuraavaa:

Koneyrittäjät ry on huolissaan edustamiensa maarakennus- ja metsäkonealojen ammatillisen koulutuksen rahoituksen riittävydestä oppilaitoksille, jotta ne voivat toteuttaa laadukasta ja riittävästi työelämään valmentavaa koulutusta.

Konetyöaloilla on havaittavissa opiskelijoiden ja koulutuksesta valmistuneiden heikohkot koneen käsittelytaidot työpaikalla opiskelujaksoille tultaessa ja aikanaan valmistumisen jälkeen työelämään siirryttäessä, minkä syynä on liian alhaiset konetunnit koulutuksen aikana. Se taas johtuu merkittävilta osin resurssien puutteesta.

Sekä maarakennus- että metsäkonealojen ammatillisessa koulutuksessa motivoituneiden aikuisopiskelijoiden ja alanvaihtajien osuus on ollut merkittävä ja kasvussa viime vuosina. Metsäalan ammatillisessa koulutuksessa heitä on ollut viime vuosina lähes puolet opiskelijoista. Siksi myös ammattitutkintoihin tähtäävän koulutuksen resurssit ovat hyvin tärkeitä.

Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen ja ammatillisen koulutuksen leikkaukset, jotka yhdessä kohdistuvat toista tutkintoa suorittaviin, luovat suuren huolen maarakennus- ja metsäkonealojen osaavan työvoiman saatavuuteen tulevaisuudessa. Huolemme on, että aikuiset alanvaihtajat eivät enää hakeudu maarakennusalan tai metsäkonealan ammatillisiin opintoihin.

Edellisen lisäksi huolta herättää konealan ammattitutkintojen kustannusryhmittely, jota lausunnon kohteena oleva asetus koskee. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja siihen liittyviksi laiksi oli lausunnolla toukokuussa 2024. Lait hyväksyttiin 30.12.2024.

Koneyrittäjät esittivät kritiikkiä hallituksen esityksessä ollutta rahoitusuudistusta kohtaan. Rahoitusuudistuksessa maarakennus- ja erityisesti metsäalan tutkintojen sijoittaminen alempiin kustannusryhmiin ja kustannusryhmien kertoimissa tapahtuvat leikkaukset olisivat mielestämme johtaneet ongelmiin näiden alojen koulutuksen järjestämisessä.

Koneyrittäjät kiittää opetus- ja kulttuuriministeriötä siitä, että uudessa asetusluonnoksessa se on ottanut osittain paremmin huomioon konekoulutusalojen erilaisuuden ja kalleuden sekä koulutuksen järjestämisestä aiheutuvat todelliset kustannukset.

Ministeriön asetuksessa esitetään, että aikaisemman viiden tutkintokoulutuksen kustannusryhmän sijaan otetaan käyttöön seitsemän kustannusryhmää. Tämä muutos antaa enemmän mahdollisuuksia huomioida tutkintojen rahoituksen kustannusvastaavuutta.

Esitetyt kustannusryhmät ja painokertoimet ovat tasapainoisemmat Koneyrittäjien edustamien alojen kannalta kuin vuosi sitten esitetyssä luonnoksessa. Metsäkoneenkuljettajan osaamisala on ainoana koulutuksena kustannusryhmässä 7. Tämä on hyvä asia, koska siinä huomioidaan sekä alan koulutusvolyyymi, että kustannusvastaavuus. Rakennusalan perustutkinto, maarakennuskoneenkuljettajan osaamisala on kustannusryhmässä 6, mikä on oikea paikka sille.

Ihmetystä sen sijaan herättää, että maarakennuskoneenkuljettajan koulutuksen ammattitutkinto on korkeammassa kustannusryhmässä kuin metsäalan ammattitutkinto. Kuitenkin metsäkoneenkuljettajan perustutkinto on ainoana ja kalleimpana koulutuksena sijoitettu kustannusryhmään 7, mutta metsäkoneenkuljettajia koskeva metsäalan ammattitutkinto on sijoitettu alempaan kustannusryhmään kuin maarakennuskoneenkuljettajan ammattitutkinto. Tätä on vaikea ymmärtää.

Maarakennusalan ammattitutkinto on oikeassa ryhmässä, mutta metsäalan ammattitutkinto on liian alhaisessa kustannusryhmässä. Saamiemme arvioiden mukaan rahoituksen leikkaus kustannusryhmämuutoksen ja muiden vaikuttavien seikkojen vuoksi olisi metsäalan ammattitutkintojen osalta jopa -30 prosenttia. Se ei ole hyväksyttävä vähennys.

Metsäalan ammattitutkinnon kautta koulutetaan merkittävästi metsäkoneenkuljettajia ja tämän tutkinnon sijoittaminen nyt liian alhaiseen kustannusryhmään aiheuttaa merkittävän ongelman.

Ilmeisesti haastetta metsäalan ammattitutkinnon sijoittamiseen tuo se, että metsäalan ammattitutkinto voi tarkoittaa metsureiden koulutusta taikka metsäkoneenkuljettajien koulutusta, jotka ovat kaksi merkittävästi erilaista koulutusta.

Esitämme, että metsäalan ammattitutkinto, kun se koskee metsäkoneenkuljettajien koulutusta, nostetaan kustannusryhmään 5, ja silloin kun se koskee metsureiden koulutusta se voi olla ryhmässä 3.

Koneyrittäjät on huolissaan edustamiensa maarakennus- ja metsäalojen ammatti- ja erikoisammattitutkintojen rahoituksen leikkauksista ja tasoista, jotka esitetyssä luonnoksessa ovat huomattavia verrattuna nykytilanteeseen. Olemme huolissamme, että poliittiset puheet jatkuvan oppimisen mahdollisuuksista ovat pelkkää puhetta. Nykyinen säästölinja kuristaa alanvaihtajien mahdollisuuksia.

Huolenamme on myös, että määräraahaleikkausten takia maarakennus- ja metsäalan oppilaitokset luopuvat ammatti- ja erikoisammattitutkintojen järjestämisestä. Merkittävä osa koneenkuljettajiksi opiskelevista on viime vuosina ollut ammatinvaihtajia tai toiselta toimialalta takaisin palaavia, joilla on perustutkinto alasta, ja joille ammattitutkinnon suorittaminen on väylä uusien taitojen hankkimiseen ja vanhojen päivittämiseen sekä työllistymiseen.

Oppilaitosten ja työnantajien kokemukset ammatinvaihtajista ovat hyvät, koska heillä vaihdos on yleensä hyvin harkittu ja motivaatio on siksi korkea. Leikkaukset ammatti- ja erikoisammattitutkintojen rahoituksessa aiheuttavat arviomme mukaan koulutuksen vähenemistä ja työvoiman tarjonnan supistumista sekä vaikeuksia monessa maarakennus- ja metsäkonealan yrityksessä.

Työvoiman vähentymisessä ei ole kyse lopulta vain koneyritysten ongelmasta. Koneyritykset ovat useiden kriittisten palveluiden tuottajia energiantuotannossa, väylien kunnossapidossa ja metsäteollisuuden puuhuollossa. Kun näihin toimiin tulee häiriöitä pätevän henkilöstön puutteen takia, niin haitat ovat paljon suuremmat kuin yksittäisen koneyrityksen tasolla.

Koneyrittäjät ovat huolissaan esitettyjen leikkausten vaikutuksesta maarakennus- ja metsäalan koulutuksen laatuun, oppimistuloksiin, valmistuvien työllistymiseen ja koulutuksenjärjestäjien edellytyksiin järjestää riittävää koulutusta. Kummankin alan haasteena on jo nykyään osaavan työvoiman saatavuus ja osaajapula onkin yksi merkittävimmistä konealojen yritysten kasvun esteistä.

Koneenkuljettajatutkinnon suorittaneiden työllistymistä on tutkittu aika paljon etenkin metsäalalla. Perustutkinnon suorittaneista metsäkoneenkuljettajista osa ei kiinnity ollenkaan alan töihin ja merkittävä osa karsiutuu melko lyhyen ajan kuluessa pois konetöistä, koska yleensä tuottavuus ei nouse riittävän nopeasti riittävän korkealle.

Yhtenä merkittävänä syynä tähän on se, että resurssien puutteessa opiskelijat eivät harjaannu opiskelujen aikana riittävälle tasolle, jotta he työelämässä pystyisivät riittävän nopeasti saavuttamaan työnantajien odottaman tuottavuus- ja laatutason. Lopulta vain alle puolet tutkinnon suorittaneista jää pidemmäksi ajaksi koulutustaan vastaaviin töihin. Määrärahojen leikkaamiset eivät mitenkään auta katkaisemaan tällaista kielteistä kehitystä.

Korostamme, että leikkauksista aiheutuu ongelmia yksilölle (opiskelijalle), jossain määrin koneyrityksille ja ennen kaikkea koneyritysten palveluiden tarvitsijoille/käyttäjille.

Lausuntonne koskien asetuksen 1 §:ää (opiskelijavuoteen kuuluvat päivät)

-

Lausuntonne koskien asetuksen 2 §:ää (toteutuneiden opiskelijavuosien laskenta)

-

Lausuntonne koskien asetuksen 3 §:ää (lähtötason painokertoimet)

-

Lausuntonne koskien asetuksen 4 §:ää (kustannusryhmä- ja muut painokertoimet) ja liitettä

-

Lausuntonne koskien asetuksen 5 §:ää (korotuskertoimet)

-

Lausuntonne koskien asetuksen 6 §:ää (toteutuneiden opiskelijavuosien perusteella myönnettävän perusrahoituksen laskenta)

-

Lausuntonne koskien asetuksen 7 §:ää (suoritettujen tutkinnon osien osaamispisteiden ja tutkintojen lukumäärän perusteella myönnettävän perusrahoituksen laskenta)

-

Lausuntonne koskien asetuksen 8 §:ää (työllistymisen ja jatko-opintoihin siirtymisen perusteella myönnettävän perusrahoituksen laskenta)

-

Lausuntonne koskien asetuksen 2 lukua (opiskelijapalaute)

Yksittäisenä huomiona toteamme, että yksi väittämistä, ”Koulutus antoi valmiuksia yrittäjyyteen” on vaikea, Moni opiskelija ei edes aio yrittäjäksi ja nekin, jotka yrittäjäksi aikovat, todennäköisesti ryhtyvät yrittäjäksi vasta vuosien päästä tutkinnon suorittamisesta. Ja vasta silloin, kun on yritystä perustamassa taikka on sen jo perustanut, on kykenevä väitteeseen vastaamaan.

Lausuntonne koskien asetuksen 3 lukua (työelämäpalaute)

-

Järvinen Ville

Koneyrittäjät ry - Ville Järvinen, toimialapäällikkö / Simo Jaakkola,
varatoimitusjohtaja